

PAUza

Akademicka

Rok XII

Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności

Nr 479

Kraków, 12 września 2019

pauza.krakow.pl

pau.krakow.pl

ISTOTA DEMOKRACJI

Demokracja

Pojęcie „demokracji” odnosi się do politycznego ustroju, który w obecnych czasach uznawany jest za cel dążeń większości państw. Państwo, które nazywa się demokratycznym niekoniecznie takim musi być, a w każdym razie, mających liczne cechy państwa demokratycznego, może mieć także braki w określeniu takiego ustroju. Musimy znaleźć odpowiedź na pytanie, jakie wartości są konieczne, aby jakiś ustrój polityczny mógł być zaliczony do demokratycznego. Jeszcze bardziej istotna dla nas jest próba scharakteryzowania polskiego ustroju, czy osiągnął poziom demokratycznego państwa prawnego. Stwierdzenie tego w art. 2 Konstytucji RP może bowiem być określeniem stanu państwa polskiego, lub może być określeniem celu, do którego Rzeczpospolita Polska dąży.

Demokracja była pojęciem używanym, w każdym razie, od 25. wieków. W Europie ten termin wzbogacił europejski język i kulturę polityczną przynajmniej od czasów Platona, chociaż ten jeden z największych filozofów do naszych czasów nie był zwolennikiem demokracji jako idealnego ustroju. Raczej był jej przeciwny, widząc jako właściwsze ustroje autorytarne. Demokracja zdobyła już istotne znaczenie w okresie ostatniego stulecia przed urodzeniem Chrystusa. Była już w pełni doceniana, jako ustrój polityczny, w pracach Cycerona. Jej znaczenie w kulturze europejskiej upadło w okresie od początków średniowiecza aż do XVIII w. Okres oświecenia w polityce stanowi odrodzenie kształtowania się myśli wzmagającej znaczenie demokracji jako doktryny politycznej uznającej za podstawowe cechy: wolność obywateli, ich równość i wywodzące się z tego ich braterstwo.

Państwo demokratyczne, zapewniając obywatelom wolność, musi gwarantować ochronę swobód obywatelskich, tak ze strony organów władzy, jak i ze

strony innych obywateli. Wolność obywateli może być ograniczona tylko, gdy jest to niezbędne z punktu widzenia zasadnego prawa innych osób lub dobra wspólnego, któremu nadużycie wolności przez obywatela może wyrządzić niebezpieczeństwo. Wszyscy muszą być równi w swojej wolności i w swoich prawach chroniących ich wolność i określających ich obowiązki w stosunku do dobra wspólnego. Stwierdza to jednoznacznie art. 30 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiący: „Przyrodzona i niezbywalna godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela. Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych”. O równości stanowi wyraźnie art. 32 Konstytucji ust. 1; stwierdzając: „Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczną”. Równość gwarantowana w Konstytucji odnosi się w równym stopniu zarówno do kobiety i mężczyzny. Szczególnie nietrafne odnośnie do konstytucyjnej zasady równości było stwierdzenie jednego z przywódców politycznych, że obywatele Rzeczypospolitej Polskiej dzielą się na lepsze i gorsze sorty. Równość w traktowaniu nie odnosi się tylko do obywateli polskich. Cudzoziemcy, mieszkający w Polsce, nie mogą być dyskryminowani. Korzystają z praw człowieka takich samych jak Polacy. Ich prawa mogą być ograniczone w sferze politycznej.

Podsumowując stwierdzam, że demokrację traktuje się jako fundamentalną metodę działania, która ma w najwyższym stopniu zabezpieczyć realizację w państwie podstawowych zasad odnoszących się do praw człowieka, a więc ochronę godności, jego wolności i równości. Ma zagwarantować także możliwie sprawne funkcjonowanie tego państwa. Tak rozumiana demokracja ma umożliwić dostęp do sprawowania funkcji w życiu publicznym jak największej grupy ludzi, przy zachowaniu także ochrony praw osób należących do mniejszości.

ANDRZEJ ZOLL